

(Политика, 24.4.2010)

Под претпоставком да је заједничка суверена и независна држава БиХ добра, а Република Српска зла, зашто би злочин почињен у име добра био мање за осуду од онога почињеног у име зла? Или, другачије речено, зашто би погинули Бошњаци у рату у БиХ говорили о суштини тог рата, а погинули Срби били несрећан случај? Поготово што број погинулих и једних и других, па и трећих, отприлике одговара процентуалној заступљености у броју становника пре избијања рата, и то према подацима Истраживачко-документационог центра из Сарајева.

Очекујем да ми о овом питању неко поштено одговори, пре свега као историчар, а не као часна сестра. Јер, ако се злочини у Добровољачкој улици у Сарајеву и напад на колону ЈНА у Тузли од стране званичног Сарајева институционално прикривају у контексту државне идеологије као нормалне процедуре владавине, онда опет гулагу гледамо у очи. Наиме, свако читање историје преко злочина претпоставља да се злочин идентификује, свако проучи понаособ, да се испита његов контекст, његово извршење. То није негација злочина, али јесте покушај сагледавања потпуне истине.

Управо је покушај владе Републике Српске да се утврди пуна истина о догађајима у Сребреници и у вези с њом изазвао бурну реакцију ОХР-а и странке СДА у Сарајеву. Влада Републике Српске оптужена је за „још један нечувени покушај порицања геноцида“, речено је да су „владини закључци намерно искривљавање утврђених историјских и правних чињеница и да су покушај да се погрешним и лажним информацијама сакрије истина“.

Истовремено, у Сарајеву су против обележавања злочина који су муслиманске снаге починиле над припадницима ЈНА у Добровољачкој улици 3. маја 1992. године. Из удружења „Зелене беретке“ поручују како је то „провокација и изједначавање агресора и жртве“, док у „Првој патриотској лиги“ кажу „да ће сви патриоти бити повређени уколико се дозволи обележавање годишњице у Добровољачкој улици у Сарајеву“. Канцеларија високог представника међународне заједнице у БиХ (ОХР) још се није изјаснила никаквим специјалним, али ни редовним саопштењем шта они мисле о саопштењима која долазе из удружења „Зелених беретки“ и „Прве патриотске лиге“. А неће се, по свему судећи, ни огласити. Што значи да неке одговара тоталитаризам у дебатама о прошлости.

Отварање архива о збивањима у некадашњем Совјетском Савезу подстакло је у протеклих 15 година многобројна истраживања, како на Западу, тако и у Русији. Извршен је попис свих могућих извора, врше се реконструкције да би се провериле безбројне хипотезе гомилане деценијама. Предност је дата истраживањима гулага, свету различитих концентрационих логора у време Стаљина, сукобима бољшевика и сељаштва, механизму одлучивања на совјетском врху у то време, спровођењу тих одлука. Читаве планине докумената већ се неколико година систематски проучавају, кореспонденција совјетске елите, извештаји совјетских тајних служби, интерна документа администрације разних гулага, извештаји локалних функционера о извршеним задацима на терену. Нико се до сада у Русији, али и у свету, још није огласио да је то покушај негирања злочина Стаљиновог режима, или да је реч о покушају скривања истине о том времену и злочинима почињеним у то време. Истина, ОХР још није издао саопштење о томе.

Истина је и да се нико још није огласио саопштењем да је прављење самосталне и независне БиХ, без пристанка конститутивног српског народа, била исправна и добра ствар учињена у име Добра, а стварање Републике Српске лоша ствар урађена у име Зла. Но, то тако испада гледајући неке најновије потезе међународних фактора задужених за БиХ.

После 1945. године налази југословенске државне комисије, која се бавила злочином у логору Јасеновац, говорили су о укупно 700.000 убијених логораша. Касније, и у време СФРЈ, негде од 1982. године, разни историчари почели су тај број да смањују, да би службени подаци Загреба, али и самог спомен-музеја логора Јасеновац, сада говорили о броју између 77.000 и 100.000 убијених људи. Да ли је неко у свету реаговао било каквим саопштењем „да је то покушај скривања истине, или нечувен покушај порицања геноцида“?

Колико знам, на Западу нико није реаговао, иако је Запад са правом врло осетљив на холокауст. Односно, зашто би истраживање о броју убијених у усташком логору Јасеновац и данас било научно легитимно, а предлог владе Републике Српске да се утврди пуна истина о догађајима у Сребреници био покушај „да се сакрије истина“.

Да ли је, дакле, бол потомака јасеновачких жртава за неке у свету, али и код нас, мање вредан и важан од боли породица убијених у Сребреници? Слобода истраживања једна је од ознака демократије, а брига о истини предсобље је сваке наде.